

Članak objavljen u časopisu Novi Informator, Broj 6390 od 02.11.2015. godine

Rizik odbačaja žalbe zbog preuranjenosti

Uvodno

Stečajni zakon (NN 71/2015 – dalje SZ) koji je stupio na snagu 1. rujna 2015. godine između mnogih novina uveo je i novo pravilo u odnosu na dostavu sudskih pismena.

U cilju da se smanje troškovi objave putem Narodnih novina, te da se prilagodi institut dostave određenim rješenjima iz Zakona o parničnom postupku (dalje ZPP) i Ovršnog zakona (dalje OZ), zakonodavac je u SZ-u predvidio dostavu putem e-oglasne ploče sudova.

Ovo rješenje otvorilo je značajno pitanje računanja roka, neovisno što ono ima veći broj prednosti. U ovom članku će se analizirati poseban aspekt te dostave u smjeru posljedica na računanje rokova, te konačno prava na temeljni pravni lijek tj. žalbu.

Žalbeni rokovi u trgovačkim sporovima kao i drugim postupcima pred Trgovačkim sudom već su dulje vrijeme predmet diskusije ne samo u vidu na koji način se oni računaju, već i po pitanju opravdanosti roka od samo 8 dana u kontekstu postupaka koji traju godinama.

Budući je primjetan trend sužavanja prava stranaka kroz izvanredan pravni lijek – reviziju, to je žalba ključni pravni lijek u kojem stranke mogu zaštititi svoja prava. Nije pretjerano zaključiti da npr. prosječna parnica minimalno traje nekoliko godina. U tom smislu ekonomičnost postupka, koja se postiže sa 8 dana žalbenog roka, a ne npr. 15 dana, gubi smisao.

Problem duljine trajanja žalbenog roka sada je dodatno potenciran i kroz problem računanja - početka roka za ulaganje žalbe. Ovaj problem na određeni način već je bio potencirao ZPP kroz nejasnu odredbu o posljedicama objave presude na sudu, o čemu se dalje u radu posebno obrazlaže.

Pitanje procesnih pravila, prema mojem mišljenju, svakako ne bi trebalo biti onaj dio prava kroz koji se ostvaruje neovisnost i samostalnost pojedinačnog sudačkog pravnog shvaćanja.

Neovisnost i samostalnost sudačkog shvaćanja trebala bi se odnositi na primjenu materijalnog prava, a neusklađenost u primjeni procesnog prava, mogla bi se cijeniti kao pravna nesigurnost.

Stranačka uloga vjerovnika u stečajnom postupku

Vjerovnici u stečajnom (pa i predstečajnom) postupku u svojoj suštini nemaju jednak stranački status kao npr. tužitelji, tuženici, ovrhovoditelji ili ovršenici u ZPP-u ili OZ-u. Temeljna razlika između tih stranaka nije u njihovim formalnim pravima, već u slijedećim činjenicama. Vjerovnici u stečaju nastupaju bez svoje inicijative pokretanja postupka (osim predlagatelj), a također taj postupak nije pokrenut doslovno niti protiv njih (kao npr. protiv tuženika). Druga specifičnost tih stranaka ogleda se u tome što ih je u pravilu veliki broj i stoga taj postupak ne shvaćaju kao „svoj“ sudski postupak.

Pozornost vjerovnika u stečaju nikako ne može biti jednaka pozornosti npr. tužitelja ili ovrhovoditelja. Unatoč tome, vjerovnici u predstečaju ili stečaju morati će doista pratiti predstečajni ili stečajni postupak u pravilu putem oglasne ploče i mnoge svoje radnje će poduzimati upravo temeljem dostave putem e-oglasne ploče.

Može li radnja „dostave“ trajati 8 dana?

Kad se dostava obavlja putem pošte (kao u mnogim ranijim rješenjima ZPP ili OZ) tada nema dvojbe da je dostava uvijek obavljena u jednom jedinom danu. Dostava kao radnja u sudskom postupku, prema logici stvari, trebala bi se dogoditi u jednom danu.

Međutim, ako se dostava obavlja putem e-oglasne ploče, nije nužno tumačiti da je dostava obavljena doslovno u jednom danu, iako bi to trebala biti intencija zakonodavca.

Jedno moguće tumačenje dijela zakonske odredbe čl. 12. st. 1. SZ koji glasi „... dostava se smatra obavljenom istekom osmog dana od dana objave pismena...“ može biti da je zapravo dostava trajala od dana objave, a presumira se da je završila istekom osmog dana.

U prilog ovom tumačenju išlo bi gramatičko – jezično shvaćanje riječi „istekom“ jer da je zakonodavac htio samo osmi dan odrediti kao dan dostave tada ne bi označavao „istek“ osmog dana kao kraj nekog perioda, a koji period ističe osmog dana.

Drugi prilog ovom tumačenju biti će pojašnjen u zaključku ovog članka u cilju postizanja svrhe zakonske odredbe o žalbenom roku.

Svakako je zanimljivo razmotriti je li moguće afirmirati novi pravni institut dostave kao određenog perioda, a ne pojedinačnog dana, sve u svrhu daljnjeg računanja žalbenog roka.

Kod toga matematički rezultat kraja nekog roka u pravilu će biti istovjetan, a dvojbena je jedino početak tj. stvarno ukupno trajanje tog roka. Dakle, bilo da se rok računa od dostave koja se dogodila samo osmog dana od objave ili od dostave koja se događala tijekom osam dana od objave te se na to doda konkretan rok za npr. žalbu, taj rok će uvijek isteći faktično 16. dana od dana kad je sama objava izvršena.

Međutim, ovdje se ukazuje na problem shvaćanja prava koja nastaju ili ne nastaju u početnom periodu tog roka (prvih 8 dana), te stoga nije dvojbeno pitanje kada ovaj rok ističe.

Zbog objektivnog sagledavanja novine iz SZ da se „dostava smatra obavljenom istekom 8 dana od objave na e-oglasnoj ploči“, potrebno je naznačiti da i OZ i ZPP već poznaju takvo rješenje.

Članak 8. OZ u posljednjem dijelu uređuje „...smatrat će se da je dostava obavljena istekom osmoga dana od dana isticanja pismena na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova.“

Članak 134.a ZPP u svrhu dostave pravnim osobama uređuje „...smatrat će se da je dostava obavljena istekom osmoga dana od dana stavljanja pismena na oglasnu ploču suda.“

Jezično i logički također primjereno pitanje za spomenuti je, da je moguće suvišno isticanje u zakonima pojma „mrežna stranica“, neovisno što je to formalno-pravno neodlučno. Poznato je da prefiks „e-“ ima značenje elektronske komunikacije. U tom smislu vjerojatno ne bi bilo dvojbe kakva je to objava i bez neuobičajnih pojmova u slobodnom govoru kao što je „mrežna stranica“. U samoj primjeni može se uočiti da Google vrlo dobro prepoznaje pojam „e-oglasna ploča suda u ...“.

Kako se uopće operativno nositi sa praćenjima e-oglasnih ploča sudova, tko je odgovoran ako vodite parnicu godinama, a zatim se ne primjeti rok za prijavu tražbine na e-oglasnoj ploči i druge okolnosti, kako dokazivati e-objave koje su postojale i kasnije su brisane, pitanja su za poseban članak.

Je li žalba izvan roka ipak dopuštena?

SZ u članku 10. uređuje da se u predstečajnom i stečajnom postupku supsidijarno na odgovarajući način primjenjuje ZPP. Moguće da će s vremenom najveći značaj ove odredbe biti u dijelu koji glasi „na odgovarajući način“. Time se otvara mogućnost da se isti pravni instituti u SZ i ZPP ne moraju nužno tumačiti na istovjetan način.

Uglavnom, primjenom čl. 358. st. 1., a osobito st.2. ZPP-a moglo bi se gramatičkim tumačenjem zaključiti da je nepravodobna ona žalba koja je podnesena „nakon“ proteka zakonskog roka za njezino podnošenje.

Dakle, zakonodavac slučajno ili namjerno nije niti predvidio mogućnost u ZPP-u da bi žalba mogla biti podnesena „prije zakonskog roka za njezino podnošenje“. To djelomično može biti logično u okviru parničnog postupka gdje se dostava sudskih odluka ne odvija isključivo putem e-oglasne ploče kao što je to u odnosu na vjerovnike slučaj u SZ.

U skladu sa gramatičkim tumačenjem riječi „nakon“ iz čl. 358.st.2. ZPP moglo bi se zaključiti da žalba podnesena prije osmog dana od dana „koji se smatra dostavom“ nakon objave na e-oglasnoj ploči, nije nepravovremena.

Time može biti jasan zaključak u pogledu rizika od odbačaja žalbe, a otvoriti će se vrlo zanimljiv zaključak koliko traje stvarni žalbeni rok. Naime, žalbeni rok u SZ određen je člankom 19.st.2. kao rok od 8 dana.

Ukoliko žalba može biti kao pravodobna podnesena od prvog dana objave pa sve do isteka osmog dana nakon osmog dana od objave, tada je jasan zaključak da je stvarni žalbeni rok 16 dana, a da je formalni žalbeni rok 8 dana.

Ako žalbu cijenimo prema kriteriju pravodobnosti, bilo bi dobro da je taj kriterij jasan i jedinstven i da ne postoje stvarni i formalni rokovi.

Posljedice odbačaja žalbe

Razumno je očekivati da će poneki žalitelj odmah (preciznije u prvih 8 dana) nakon objave uložiti žalbu. Tu se postavlja pitanje kakvu odluku će sud u smislu pravodobnosti zauzeti kod ocjene jeli takva žalba dopuštena ili je treba odbaciti.

Gornjim tumačenjima može se zaključiti da takva žalba neće nužno biti odbačena. Uz gornje formalne argumente može se dodati i logički argument da se preuranjenom žalbom ne oteže postupak tj. da se time ne nanosi nikome šteta.

Međutim, gramatičkim tumačenjem, žalbe formalno izvan roka moglo bi se ocijeniti i kao nepravodobne, te odbaciti. Odbačaj žalbe „kao preuranjene“ nije do sada bio poznat pravni institut, a očito je da će se o tome morati zauzeti stavovi.

Rizik odbačaja žalbe važan je naravno za stranke zbog mogućeg gubitka prava, a naročito za odvjetnike. Za odvjetnike, odbačaj pravnog lijeka jer je podnesen izvan roka, naravno ima bitno drugačiji značaj nego npr. – odbijanje pravnog lijeka. Odvjetnici načelno imaju pravo biti meritorno „u krivu“, kao uostalom i suci (jer se ne potvrđuju uvijek i sve odluke), ali moglo bi se zaključiti da nemaju pravo pogriješiti u smislu roka kod žalbe. To može staviti u rizik i odgovornost odvjetnika.

Mišljenja sam da odvjetnik može imati čak i pravo na svoje tumačenje roka i to ne mora nužno biti gruba nepažnja, nego upravo suprotno tome, poseban pravni stav tog odvjetnika.

Konkretno, odbačaj žalbe svakako ne treba očekivati u periodu tzv. drugih 8 dana, tj. dok teče žalbeni rok. To zato jer sud operativno nije u mogućnosti, u pravilu, tako brzo primiti, ispitati i na kraju ponovno dostaviti makar i putem e-oglasne ploče odluku o odbačaju. Dakle, ta odluka će u pravilu doći kada su svi rokovi protekli i kada preostaje jedino tumačenje kako ćemo shvaćati od kad počinje teći žalbeni (ili drugi zakonski) rok.

Ova pitanja imaju u ovoj formi teoretski karakter, ali kada se takav slučaj dogodi povodom prava čija se vrijednost može ponekad mjeriti u više milijuna kuna, što nije rijetkost u predstečaju i stečaju, tada će biti više nego značajno radi li se o pogrešci stranke, odvjetnika, suca ili zakona.

Dok se o navedenom pitanju ne riješi na jedan od načina iz zaključka ovog članka, postoji rizik da će to pitanje biti predmet i uzrok moguće naknade štete, zahtjeva prema osiguravajućim društvima i disciplinskih postupaka kad su u pitanju odvjetnici ili otkaza ugovora o radu kad su u pitanju pravnici, pojedinačnih žalbenih postupaka na VTS povodom žalbi na rješenje o odbačaju žalbe i drugih posljedica.

Eventualna odluka o odbačaju žalbe logično u postupku dolazi kad protekne rok i za „pravodobnu“ žalbu, a time nastupa i prekluzija, te pitanje odgovornosti za štetu.

Iako je u ovom članku riječ o žalbi, vrlo je zanimljivo isti problem usmjeriti i na pitanje odbačaja npr. prijave tražbine vjerovnika podnesene u prvih 8 dana od objave u smislu članka 34. st.1. SZ, ako se dostava i početak roka od 15 dana smatra 8. dan od objave prema čl. 12. SZ?

Svatko razuman će zaključiti da ne treba takvu prijavu odbaciti, što god to značilo kod računanja rokova, te time staviti na stranu pitanje je li rok prijave 15 dana ili 8 plus 15 dana.

Računanje žalbenih rokova u ZPP-u – sudska praksa

Kako bi se bolje razumjela problematika računanja žalbenih rokova povezana sa „e-objavama“ treba se podsjetiti da Stečajni zakon iz 2015. nije prvi zakon koji je uveo dvojbe u ovo pitanje. ZPP kao bitno značajniji zakon od novog SZ isto je tako, kroz pitanje e-oglasne ploče već doveo do praktičnih dvojbi pa i različite sudske prakse i to kod istog ovog najvažnijeg ustavnog prava u sudskom postupku, prava na žalbu.

Prema stavu Visokog trgovačkog suda RH u odluci broj Pž-7063/13 odredbom čl. 335.st.9. Zakona o parničnom postupku smatra se da je stranci tuženiku dostava presude izvršena 17. lipnja 2013. godine kada je održano ročište na kojemu je presuda objavljena, a kako je na ročište za objavu presude tuženik bio uredno pozvan s upozorenjem sukladno čl. 335. st.12. navedenog zakona, tako je rok za podnošenje žalbe tuženiku istekao protekom dana 25. lipnja 2013. godine.

Suprotno gornjem, Županijski sud u Zagrebu u odluci broj Gž-7052/13 zauzeo je stav da su tuženici žalbe podnijeli u roku od 15 dana od dana primitka prvostupanjske presude, pa su iste suprotno navodima tužitelja iz odgovora na žalbe, pravovremene. Naime, tužitelji smatraju da je temeljem čl. 335.st.9. Zakona o parničnom postupku rok za žalbu za sve stranke počeo teći danom objave presude. Međutim, po ocjeni ovog drugostupanjskog suda navedenu odredbu potrebno je tumačiti povezano sa st. 10. čl. 335. ZPP-a, koji propisuje da će u slučaju iz st.9. tog članka sud istaknuti presude na internetskoj stranici e-oglasna ploča sudova, a kako u momentu objave predmetne presude internetska stranica e-oglasna ploča nije bila ustrojena, nisu ispunjene pretpostavke za primjenu čl. 335. st.9. ZPP-a, nego od dana uručenja presude stranci.

Ovdje je važno naglasiti da niti u jednom od gornja dva primjera e-oglasna ploča tada nije bila ustrojena na tim sudovima. To znači da su viši sudovi imali suprotne stavove u pogledu tumačenja žalbenog roka, primjenom istog zakona.

Prijelazne i završene odredbe ZPP (NN 25/2013), koje su htjele riješiti pitanje primjene dostave do početka rada e-oglasnih ploča, sudovi u pravilu nisu spominjali.

Primjetno je bilo da su u to vrijeme i različiti županijski sudovi imali različite stavove o tom pitanju. Mišljenja sam da se to važno pitanje moglo tada pouzdano i brzo riješiti, da je Vrhovni sud RH donio pravno shvaćanje o tom pitanju i transparentno svima objavio.

Kod toga treba istaknuti djelomičnu razliku ZPP-a prema stečaju, u činjenici da su u parnici stranke prethodno osobno pozvane na ročište radi objave odluke (presude), a koju mogućnost logično, stranke (vjerovnici) u predstečaju i stečaju nemaju.

Zaključak

Postoje dva rješenja ovog problema. Jedan je da se u budućim izmjenama zakona jasno definira pravni značaj ulaganja pravnih lijekova i poduzimanja drugih radnji u periodu od dana objave sudske odluke na e-oglasnoj ploči do dana kad se smatra da je ta odluka dostavljena - tj. u prvih 8 dana ili formalno prije početka zakonskog roka.

Kako je SZ sada upravo donesen kao novi zakon, nije realno za očekivati da će vrlo brzo biti izmjena tog zakona, ali takvu mogućnost ne treba isključiti kod ZPP i OZ, osobito stoga što su novele tih zakona već bile u radu. Ipak, koliko god trajao period do eventualne izmjene ove odredbe u formi zakona, taj period će biti predug i stvarati će određenu pravnu neizvjesnost.

Budući se radi o odredbi koja u svojoj primjeni (kod SZ) mora prolaziti kroz ispitivanje samo jednog drugostupanjskog suda (VTS) nameće se kao logično i primjereno rješenje čim ranije usvajanje pravnog shvaćanja po tom pitanju od strane Visokog trgovačkog suda RH. Držim da će se odvjetnici, koji su moguće najviše izloženi riziku a priori suglasiti sa bilo kojim od dva moguća stava, samo da je on usklađen što ranije.

Obzirom na narav ovog pitanja, gdje niti tumačenje „za“ niti tumačenje „protiv“ odbačaja zbog preuranjenosti, nisu povezana sa nekim određenim interesom, može se zaključiti da je zapravo poželjno bilo koje od dva moguća rješenja u tom shvaćanju, a moguće da bi u svrhovito bilo za prihvatiti tumačenje „dostave“ kao perioda od objave do isteka osmog dana, a ne kao vremenski određenog jednog konkretnog dana.

Naravno da ovakvo tumačenje dostave u smislu procesa koji traje tj. nije određen jednostavno jednim danom, na prvi pogled nije u skladu sa tradicionalnim pravnim shvaćanjem.

Razumijevanje samog cilja roka za žalbu i teških posljedica odbačaja žalbe može prevagnuti nad tradicionalnim shvaćanjem određenja dostave kao jednog dana tj. dana od kojeg se računa zakonom određeni rok. Time bi se, moramo priznati, posredno legalizirao 16-dnevni žalbeni rok, koji nije kao takav zakonom propisan, a što ne mora biti loše rješenje, ako se uzme u obzir da je 8 dana vrlo kratak rok, a što realno ne utječe na duljinu cijelog postupka koji traje u pravilu godinama.

U svakom slučaju, e-oglasna ploča je nužnost i nosi veći broj pozitivnih efekata, ali takva napredna rješenja treba ujedno i budno pratiti u primjeni. Pravodobnim zauzimanjem stavova od strane viših sudova možemo imati i kontrolu nad tim rješenjima, bez čekanja budućih zakona.

Mičo Ljubenko, odvjetnik